

Formelsamling til Fysik B

Af Dann Olesen og Søren Andersen

Definitioner og lignende

Hastighed(velocity)	$v = \frac{s}{t}$	Hastighed, $[v] = \frac{m}{s}$ Strækning, $[s] = m$ Tid, $[t] = s$
Densitet	$\rho = \frac{m}{V}$	Volumen(rumfang), $[V] = m^3$ Masse, $[m] = kg$
Tryk	$p = \frac{F}{\alpha}$	Tryk, $[p] = \frac{N}{m^2} = Pa$: Pascal Kraft, $[F] = kg \frac{m}{s^2} = N$: Newton Areal, $[\alpha] = m^2$
Arbejde	$A = F \Delta s$	Arbejde, $[A] = N m = J$: Joule Tilvækst i strækning, $[\Delta s] = m$
Effekt	$P = \frac{E}{t}$	Effekt, $[P] = \frac{J}{s} = W$: Watt
Nyttevirkning	$\eta = \frac{E_{udnyttet}}{E_{tilført}}$	Nyttevirkning, η (Enhedsløs)

Termodynamik

Termodynamikkens 1. hovedsætning	$\Delta E_{indre} = Q + A$	Tilvækst i indre energi, $[\Delta E_{indre}] = J$ Tilført varmeenergi, $[Q] = J$ Arbejde på systemet, $[A] = J$
Isoleret system	$\Delta E_{indre} = 0$	
	$C = c m$ $C_{system} = c_A m_A + c_B m_B$	Masse, $[m]=kg$ Varmekapacitet, $[C] = \frac{J}{^\circ C}$ Specifik varmekapacitet, $[c] = \frac{J}{kg^\circ C}$
	$Q = C \Delta t$ $Q = c m \Delta t$	Temperaturtilvækst, $[\Delta t] = ^\circ C$
Smeltevarme	$Q = L_s m$	Specifik smeltevarme, $[L_s] = \frac{J}{kg}$
Fordampningsvarme	$Q = L_f m$	Specifik fordampningsvarme, $[L_f] = \frac{J}{kg}$

Tryk og gasser

Trykbidrag fra væskesøjle	$p = \rho g h$	Trykbidrag fra væskesøjle, $[p] = Pa$ Densitet af væske, $[\rho] = \frac{kg}{m^3}$ Højde af væskesøjle, $[h] = m$ Tyngdeaccelerationen, $g = 9,82 \frac{m}{s^2}$
Samlet tryk	$p = p_1 + p_2$	Samlet tryk, p
Daltons lov	$p = p_{luft} + p_{damp}$	
Absoluttemperatur	$T = (\{t\} + 273)K$	Absoluttemperatur, $[T] = K$ Temperatur, $[t] = ^\circ C$

Idealgasligningen	$p V = n R T$	Volumen(rumfang), $[V] = m^3$ Stofmængde, $[n] = mol$ Gaskonstanten, $R = 8,31 \frac{Pa m^3}{mol K}$
Tilstandsligningen	$\frac{p_i V_i}{T_i} = \frac{p_f V_f}{T_f}$	Begyndelsestilstand(initial), i Sluttilstand(final), f
Arbejde udført af stempel på en gas	$A = - p \Delta V$	Tilvækst i volumen, $[\Delta V] = m^3$ Konstant tryk

El-lære

Def. I	$I = \frac{Q}{t}$	Strømstyrke, $[I] = \frac{C}{s} = A$: Ampere Ladning, $[Q] = C$: Coulomb Tid, $[t] = s$
Def. U	$U = \frac{E}{Q}$	Spændingsforskel, $[U] = \frac{J}{C} = V$: Volt Omsat energi, $[E] = J$
Elementarladning	$ Q = N e$	Størrelse af den samlede ladning, $ Q $ Antal elementarladninger, N Elementarladningen, $e = 1,602 \cdot 10^{-19} C$
Ohms lov	$U = R I$	Modstand(Resistans), $[R] = \frac{V}{A} = \Omega$: Ohm
Joules love	$P = U I$ $P = R I^2$ $P = \frac{U^2}{R}$	Effekt, $[P] = \frac{J}{s} = W$
Serieforbindelse af modstande	$R = R_1 + R_2$	Erstatningsmodstand, R
Parallelforbindelse af modstande	$\frac{1}{R} = \frac{1}{R_1} + \frac{1}{R_2}$	
Modstand i en tråd	$R = \rho \frac{l}{A}$	Længden af tråden, $[l] = m$ Tværsnitsareal af tråden, $[A] = m^2$ Resistiviteten $[\rho] = \Omega m$
Temp.afhængighed af resistivitet	$\rho_t = \rho_0(1 + \alpha_0 t)$	Resistiviteten ved $0^\circ C$, ρ_0 Resistiviteten ved temp. t , ρ_t Temp.koefficienten, $[\alpha_0] = (^\circ C)^{-1}$
Temp.afhængighed af modstand	$R_t = R_0(1 + \alpha_0 t)$	Modstanden ved $0^\circ C$, R_0 Modstanden ved temp. t , R_t
Batteri-ligningen	$U_p = -R_i I + U_0$	Polspændingen, U_p Hvilespændingen, U_0 Indre modstand, R_i

Bølger

Def. f	$f = \frac{1}{T}$	Frekvens, $[f] = \frac{1}{s} = Hz$: Hertz Svingningstid(periode), $[T] = s$
	$v = \lambda f$	Udbredeshastighed, $[v] = \frac{m}{s}$ Bølgelængde, $[\lambda] = m$

Lys		
Def. n	$n = \frac{c}{v}$	Brydningsindeks, n (Enhedsløs) Lysets hastighed i vakuum $c = 3,00 \cdot 10^8 \frac{m}{s}$ Lysets udbredelseshastighed i materialet, $[v] = \frac{m}{s}$
Brydningsloven	$\frac{\sin i}{\sin b} = \frac{\lambda_1}{\lambda_2} = \frac{v_1}{v_2} = \frac{n_2}{n_1}$	Indfaldsvinkel, i Brydningsvinkel, b Lysset bevæger sig fra materiale 1 til materiale 2.
Refleksion	$i = u$	Udfaldsvinkel, u
Totalrefleksion	$\sin i_c = \frac{n_2}{n_1}$	Kritisk vinkel, i_c $n_1 > n_2$
Gitterligningen	$n \lambda = d \sin \varphi_n$	Orden, n (Enhedsløst heltal) Gitterkonstant, $[d] = m$ Afbøjningsvinkel til n 'te orden, φ_n
	$E_{foton} = h f$	Fotonenergien, $[E_{foton}] = J$ Plancks konstant, $h = 6,63 \cdot 10^{-34} J s$
	$E_{foton} = E_n - E_m$	Energiværdi i n 'te tilstand, E_n Energiværdi i m 'te tilstand, E_m
Lyd		
Temp.afhængighed af v_{lyd} i luft	$v_{lyd} = 331 \sqrt{\frac{T}{273K}} \frac{m}{s}$	Lydens hastighed i luft, $[v_{lyd}] = \frac{m}{s}$ Luftens temperatur, $[T] = K$
Snor		
	$\mu = \frac{m_{snor}}{L}$	Snormasse, $[m_{snor}] = kg$ Snorlængde, $[L] = m$ Snormasse per længde $[\mu] = \frac{kg}{m}$
Snorhastighed	$v_{snor} = \sqrt{\frac{F}{\mu}}$	Snorhastighed, $[v_{snor}] = \frac{m}{s}$ Snorkraft, $[F] = N$

Kinematik		
Konstant hastighed	$v = \frac{\Delta s}{\Delta t}$ $s = v t + s_0$	Hastighed, $[v] = \frac{m}{s}$ Strækning, $[s] = m$ Tid, $[t] = s$
Konstant acceleration	$a = \frac{\Delta v}{\Delta t}$ $v = a t + v_0$ $s = \frac{1}{2} a t^2 + v_0 t + s_0$ $v^2 = v_0^2 + 2a(s - s_0)$	Acceleration, $[a] = \frac{m}{s^2}$ Begyndelseshastighed, v_0 Begyndelsessted, s_0

Dynamik

Tyngdekraft	$F_t = m g$	Tyngdekraft, $[F_t] = N$ Masse, $[m] = kg$ Tyngdeaccelerationen i DK, $g = 9,82 \frac{m}{s^2}$
Fjederkraft	$F_{fj} = -k x$	Fjederkraft, $[F_{fj}] = N$ Fjederkonstant, $[k] = \frac{N}{m}$ Udsving fra ligevægtsposition, $[x] = m$
Arkimedes' lov	$F_{op} = \rho_{v\ddot{a}ske} V g$	Opdrift, $[F_{op}] = N$ Densitet af væsken/gassen, $[\rho_{v\ddot{a}ske}] = \frac{kg}{m^3}$ Genstandens volumen, $[V] = m^3$
Gnidningskraft	$F_\mu = \mu F_N$	Gnidningskraft, $[F_\mu] = N$ Gnidningskoefficient, μ (enhedsløs) Normalkraft, $[F_N] = N$
Luftmodstand	$F_{luft} = \frac{1}{2} c_W \rho A v^2$	Luftmodstand, $[F_{luft}] = N$ Hastighed, $[v] = \frac{m}{s}$ Genstandens tværsnitsareal, $[A] = m^2$ Luftens densitet, $[\rho] = \frac{kg}{m^3}$ Formfaktor, c_W (enhedsløs)
Newtons 1. lov (Inertiens lov)	En genstand, der ikke er påvirket af en kraft, vil enten ligge stille eller bevæge sig med konstant hastighed langs en ret linje.	
Newtons 2. lov	$F_{res} = m a$	Den resulterende kraft, $[F_{res}] = N$ Masse, $[m] = kg$ Acceleration, $[a] = \frac{m}{s^2}$
Newtons 3. lov (Loven om aktion og reaktion)	De kræfter, som to genstande påvirker hinanden med, er lige store og modsatrettede.	

Arbejde og Energi

Energibevarelse	$\Delta E = 0$	Ændringen i energi i et isoleret mekanisk system er lig nul.
Arbejde	$A = F s \cos(\phi)$	Arbejde, $[A] = J$ Konstant kraft, F Strækning (hvor kraften virker), $[s] = m$ Vinklen mellem kraften og bevægelsesretningen, ϕ
Fjeder-arbejde	$A_{fj} = -\frac{1}{2} k x^2$	Arbejde udført af en fjeder, A_{fj} Fjederkonstant, $[k] = \frac{N}{m}$ Udsving fra ligevægtsposition, $[x] = m$
Effekt	$P = \frac{A}{t} = F v$	Kraftens arbejde, A Tid, hvor kraften virker, $[t] = s$ Hastighed af legemet, $[v] = \frac{m}{s}$
Kinetisk energi	$E_{kin} = \frac{1}{2} m v^2$	Masse, $[m] = kg$

Potentiel energi	$E_{pot} = m g h$	Højde, $[h] = m$ Tyngdeaccelerationen i DK, $g = 9,82 \frac{m}{s^2}$
Mekanisk energi	$E_{mek} = E_{kin} + E_{pot}$	

Radioaktivitet		
Intensitet som funktion af indtrængningsdybden	$I = I_0 \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{x}{x_{1/2}}}$	Intensitet, I Intensitet ved $x = 0$, I_0 Tykkelse af materialet, $[x] = m$ Halveringstykkelse, $[x_{1/2}] = m$
Henfaldsloven	$N = N_0 \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T_{1/2}}}$	Antal kerner, N Antal kerner til $t = 0$, N_0 Tid, $[t] = s$ Halveringstiden, $[T_{1/2}] = s$
Aktivitet	$A = A_0 \left(\frac{1}{2}\right)^{\frac{t}{T_{1/2}}}$	Aktivitet, $[A] = s^{-1} = Bq$: Becquerel Aktivitet til $t = 0$, A_0
	$A = k N$	Henfaldskonstanten, $[k] = s^{-1}$
	$k = \frac{\ln(2)}{T_{1/2}}$	
Masseenergi (Einsteins relation)	$E = m c^2$	Energi, $[E] = J$ Hvilemasse, $[m] = kg$ Lysets hastighed i vakuum $c = 3,00 \cdot 10^8 \frac{m}{s}$
Bindingsenergi	$E_b = M_d c^2$	Kernens bindingsenergi, $[E_b] = J$ Massedefekt, $[M_d] = kg$
	$M_d = Z m_p + N m_n - M_k$	Antal protoner, Z Antal neutroner, N Kernemasse, $[M_k] = kg$ Massen af en proton, $m_p = 1,6726 \cdot 10^{-27} kg$ Massen af en neutron, $m_n = 1,6750 \cdot 10^{-27} kg$
	$M_{kerne} = M_{atom} - Z m_e$	Atommasse, $[M_{atom}] = kg$ Massen af en elektron, $m_e = 9,11 \cdot 10^{-31} kg$

Omskrivningsfaktorer		
	$1 u = 1,6605 \cdot 10^{-27} kg$	u : unit
	$1 kWh = 3,6 MJ$	kWh : kilowatttime
	$1 bar = 100 kPa$ $1 atm = 101,3 kPa$	atm : atmosfære
	$1 HK = 735,5 W$	HK : hestekraft
	$1 eV = 1,602 \cdot 10^{-19} J$	eV : elektronvolt